Romanoslavica vol. XLVII nr.1

ANTROPONIME FEMININE ÎN CATAGRAFIA MOLDOVEI DE LA 1772-1773

Iustina BURCI

По сравнению с мужскими женские антропонимы встречаются реже в молдавских архивных документах XVIII века. Это связано с правовым статусом женщин в данную эпоху, когда в обществе они занимали более низкое положение чем мужчины. Невысокая частота женских имён, встречаемая в указанной катаграфии, не означает, что эти имена менее значительны для антропонимических исследований. Их изучение предоставляет сегодня двойную перспективу: социально-историческую и лингвистическую, так как, с одной стороны, отражает роль женщин в румынском обществе XVIII века, а с другой стороны, отражает характерные черты истории и развития румынской системы личного наименования.

Исходя из этого, автор статьи даёт перечень женских имён, отмеченных в Катаграфии Молдавии 1772-1773 года и подробно анализирует их.

Ключевые слова: социальная жизнь, правовой статус, архивы, наименование, женские антропонимы, структура, частота.

Numele de familie s-au format atât de la prenume şi supranume bărbăteşti, cât şi de la prenume şi supranume feminine. Acestea din urmă nu sunt multe (față de cele masculine), dar, adunate şi analizate împreună, prezintă astăzi interes dintr-o dublă perspectivă: pe de o parte reflectă rolul femeilor în societatea românească din trecut (dominată de un tradiționalism conform căruia femeia avea un rol secundar, subordonat bărbatului), iar pe de altă parte, ocupă un loc important în istoria şi evoluția sistemului de denominație personală.

Prezența/ absența numelor feminine în cuprinsul documentelor de arhivă este un indicator al gradului de participare a femeilor la viața socială şi economică a colectivității. Se poate remarca faptul că, pentru un timp îndelungat ele nu apar în actele vremii decât în număr destul de limitat. Acest lucru poate fi explicat, dacă ținem cont de „o seamă de factori de ordin juridic, social şi istoric, care au legătură cu proprietatea funciară şi cu rolul şi locul femeii în cadrul familiei şi în societate”[1].

[1] Corneliu Reguş, Aspazia Reguş, *Antroponimia feminină din documentele interne. Sec. XIV-XVI,* în SCO, nr. 1/1995, Craiova, Ed. Universitaria, p. 143.

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

În timp ce bărbatul era capul familiei şi îşi putea desfăşura activitatea atât în interiorul, cât şi în afara acesteia (ocupându-se de treburile administrative, politice ori militare ale obştii), femeia – considerată mult timp incapabilă să realizeze munci care presupuneau putere fizică şi capacitate intelectuală dezvoltată – se îngrijea în special de casă şi de gospodărie, participarea ei la viaţa publică fiind un drept câştigat destul de târziu, în majoritatea societăţilor umane. Cercetând materialele istorice de dinainte de anul 1600, vom constata că antroponimia feminină de la noi este foarte slab reprezentată, comparativ cu cea masculină. Femeile sunt menţionate doar în acte interne cu caracter privat, cum ar fi cele de moştenire, testamentare, de vânzare-cumpărare, de judecare a unor pricini, „numai în acea parte care se referă la conţinutul propriu-zis al documentului”[1]. Faptul că statutul femeilor era unul de inferioritate juridică faţă de cel al bărbaţilor se deduce nu numai din frecvenţa redusă a apariţiei lor în actele civile, ci, de asemenea, şi din modul cum se făcea această menţionare, cel mai adesea prin raportare la persoana care ocupa poziţia de cap al familiei[2], de regulă tată şi, apoi, soţ.

Până în secolul al XVI-lea, cele mai multe dintre femei sunt consemnate cu un singur nume[3] (individual, prenume, supranume andronim) – *Alba, Agrişca, Anghelina, Anuşca, Barba, Brănduşa, Buna, Calea, Călina, Creaţa, Despina, Dobra, Dochiţa, Drăguşa, Dumitra, Elena, Eufrosina, Floare, Furnica, Ileana, Malea, Maria, Marta, Muşata, Nastasia, Neaga, Olenca, Oprişa, Parasca, Păuna, Rada, Rusca, Safta, Sanda, Slavna, Stana, Tudora, Urăta, Varvara, Voica; Albotoae, Apostoloae, Bădeasa, Berească, Bucureasa, Cârjoae, Cerboae, Costăchioae, Dănciuleasa, Dimitreasa, Hilipoae, Ignătoae, Lăzăroae, Mihăileasă, Nănuleasa, Oproae, Predoaie, Rădoae, Slăvileasca, Stroiasa, Trifoae, Ursoae, Vlăduleasa, Voineasa,* etc. –, şi doar un număr restrâns au nume duble (în care cel de-al doilea element este, cel mai adesea, tot un andronim): *Agafie Ciolpăneasa, Anghelina Ţănţăroae, Anuşca Frunteşoaie, Calea Borcioaia, Mărica Miculcoe, Stana Măndeasca, Todosia Tăbucioae, Tudora Ghinoe* etc.

Cu toate că numele feminine s-au dezvoltat în paralel cu cele masculine, se deosebesc totuşi de acestea din urmă prin faptul că, din punct de vedere social, femeia poartă toată viaţa doar numele de botez, celălalt element al formulei sale de denominaţie fiind reprezentat, la nivel oficial, mai întâi de numele tatălui, apoi de cel al soţului[4] [la care se adăugau sufixele *-oaie (-oane), -easă, -easca, -eanca*], conform principiului că „numele comun neamului, cât şi individul faţă de care se arată o aparţinere, este ales pe linia descendenţii bărbăteşti”[5], iar o „filiaţie uterină”[6] este foarte rară. Cu toate acestea, există situaţii în care susţinătorul familiei ori beneficiarul unui act domnesc de împroprietărire era o femeie (cel mai adesea văduvă). În astfel de cazuri, descendenţii

[1] *Ibidem*.
[2] Cu excepţia cazului când nu ocupau ele însele acest loc.
[3] Exemplele au fost extrase din Corneliu Reguş, Aspazia Reguş, *op. cit.*
[4] I. Coteanu, *Morfologia numelui în protoromână (româna comună),* Bucureşti, 1969, p. 140.
[5] Şt. Paşca, *Nume de persoane şi nume de animale în Ţara Oltului,* Bucureşti, 1936, p. 74.
[6] *Ibidem*.

BDD-A24130 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

vor face uz de numele acesteia. Catagrafiile din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea conțin numeroase exemple, în care bărbații se raportează la femei, indiferent că sunt soți, fii, frați ori gineri.

Printre aceste catagrafii se numără şi *Moldova în epoca feudalismului*[1]*, vol. VII, partea I-II, Recensămintele populației Moldovei din anii 1772-1773 şi 1774*, care, datorită volumului foarte mare de antroponime (înregistrate, în acea perioadă, în scop fiscal, militar şi demografic), ne oferă astăzi posibilitatea de a observa şi analiza, printre altele, statutul social al femeilor şi frecvența cu care ele apăreau în actele oficiale, precum şi modul în care se forma numele lor de familie.

Catagrafia este, de fapt, prima încercare de a crea un tablou demografic complet şi concret al ținutului moldovenesc, oferindu-ne, în acelaşi timp, posibilitatea să urmărim relația directă dintre numele propriu şi purtătorul său (bărbat ori femeie), căci, perioada respectivă era una de formare a sistemului nostru de denominație, care nu dispunea, în acea perioadă, de gradul de generalizare şi abstractizare[2] al numelui de familie de mai târziu.

În general, din punctul de vedere al repartizării populației satelor şi târgurilor – pe clase de contribuabili –, principalele categorii au fost următoarele: birnici şi rufeturi. În prima dintre ele le vom întâlni, în număr relativ mai mic, pe acele femei a căror calitate era de întreținător (de cap) al familiei; în cea de-a doua, femeile apar în număr ceva mai mare, dar, în schimb, starea lor socială este, cu deosebire, aceea de: săracă, văduvă sau țigancă.

Informația bogată, cuprinsă în recensământul pe care îl avem aici în vedere, surprinde diverse forme (derivate, nederivate) şi structuri (nume unic, supranume, nume duble) ale antroponimelor feminine de la acea dată.

Cea mai des întâlnită situație este aceea în care filiația se stabileşte prin raportare directă la femeia, devenită – dintr-un motiv sau altul –, cap al familiei. Acest lucru s-a realizat în două moduri: fie prin utilizarea articolului posesiv „a, al" şi a formei de genitiv a antroponimelor, fie folosind apelative care desemnau diverse grade de rudenie.

I. Primul dintre moduri presupune patru situații:

a) ***Cu ajutorul articolului posesiv „a", „al" şi al genitivului***:

Gligori a *Acsiniei*, Ioniță a *Aniţoaei*, Antohi a *Antiohioaei*, Anghel a *Avrămiei*, Pavăl al *Anii*, Vasâli a *Catrinii*, Ilie a *Călugăriții*, Petre al *Ciuntoaei*, Alicsandru a *Crăcănatii*, Constantin a *Crețoaei*, Luca a *Dafinii*, Gligore a *Dobrii*, Andrei a *Frăsânii*, Gheorghe al *Gafiței*, Vasile a *Ghiniței*, Gligoraş a *Gligoroaei*, Gavril a babăi *Groasăi*, Vasile a *Ilincăi*; Dămian al *Ioanii*; Ion al

[1] Academia de Ştiințe a Republicii Moldovenești, Institutul de Istorie, Chişinău, Ed. Ştiința, 1975.

[2] Sabina Teiuş, *Referitor la sfera şi locul onomasticii în lingvistică, Studii şi materiale de onomastică*, Cluj, Ed. Academiei Române, 1969, p. 2.

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

Ioanei; Iordachi a *Iordăchioaei*; Ilie a *Lupei*; Costandin al *Lupoaei*; Toader a *Măicuții*; Costantin a *Marfii*; Ştefan al *Maricăi*; Costandin a *Mănoae*; Ilie a *Mărandii*; Miron al *Măricăi*; Toader a *Măricăi*; Ştefan a *Măriuții*; Apostol a *Mândriloai*; Gheorghe a *Midei*; Andrei a *Naftii*; Marin a *Neculii*; Păun a *Nedelii*; Andronache al *Nichitii*, Moguş al *Nisii*, Gheorghe a *Palaghiei*; Stoica a *Păsculesii*; Iordache al *Popascăi*; Miron a *Rusandii*; Ştefan a *Sandei*; Petre a *Şchioapei*, Ion al *Ştefanei*; Nistor a *Titienii*; Marin a *Vasilcăi*; Adam a *Urâtii*; Andrei al *Zmeoai* etc.

După cum se poate observa din exemplele anterioare, elementul de denominație, la care se făcea referire în stabilirea[1] descendenței, putea fi atât un prenume (*Acsinia, Ana, Măriuța, Rusanda, Sanda, Zamfira* etc.), un supranume (*Gligoroaia, Iordăchioaia, Mărculeasa, Păsculeasa, Tomuleasa, Vasiloaia* etc.), o poreclă (*Crăcănata, Groasa, Şchioapa* etc.), dar şi numele unei meserii/funcții[2] (*Călugărița* etc.).

b) ***Articolul posesiv a făcut corp comun cu numele feminin; forma de genitiv se păstrează şi ea***: Iftimii *Ababii*, Gheorghi *Ababii*, Neculaiu *Amamei*; Apostul *Ababii*, Onofreiu *Ababii*, Irimie *Ababii* etc. Astăzi, astfel de nume de familie se întâlnesc în număr mare în aceeaşi regiune, a Moldovei: *Aancuței, Acatincăi, Acatrinuței, Adomnicăi, Agafiței, Airinii, Amăndiței, Amarinei, Aoanei, Aprofirii, Asavei, Asiminei, Astanei, Aştefanei, Atudoricăi, Aulienii, Avarvarii, Azoicăi* etc.

c) ***Articolul posesiv s-a pierdut, dar se păstrează, în schimb, forma de genitiv a antroponimului***[3]: Gheorghi *Anghelinii*, Toader *Anghelinii*, Miron *Angheluşăi*, Ion *Darii*, Iftimii Maria *Dochiții*, Petre *Ilenii*, Năstasă *Măriuții* etc.

d) ***Se păstrează articolul posesiv (alipit numelui), dar se pierde forma de genitiv***[4]: Iftimie *Achirişoae*, Marin *Alupoae*, Micul *Apanaitoae* etc.

---

[1] În *Dicționar al numelor de familie românești* (Bucureşti, Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983, p. 13), Iorgu Iordan arăta că: „Numele de familie al copiilor putea fi numele mic al mamei, fără nicio modificare formală, întocmai ca atunci când intervenea numele tatălui: *Ilinca, Maria* etc." ori „.numele mamei... sufixat: la numele mic care este cel mai adesea al soțului, se adaugă un sufix feminin pentru a arăta că e vorba de o femeie. De pildă: *Mântuleasa, Dobrițoaia* etc. La început aceste nume aveau forma de genitiv: *a Mântulesei, a Dobrițoaiei* etc. Fiind relativ greoaie s-a recurs la forma cazului direct (nominativul) mult mai uşor de mânuit. Uneori a rămas genitivul, dar fără articol antepus şi fără *i* final: *Boculesi*, de pildă, este, la origine, *a Boculesii*".

[2] Numărul meseriilor practicate de persoane feminine este mult mai mare. Iată câteva: Costandin a *bărbieriții*; Grigori a *bucătăriții*; Zaharie sin *călugăriții*; Năstasă sin *căpităniții*; Lupaşcu sin *cărăuşiții*; Constantin a *ciobăniții*; Vasile a *ciobăniții*; Ion sin *cojocărița*; Ion a *păscăriții*; Vasile nepot *pescăriței*; Grigore zet *pisăriței*; Gligore sin *preotesii*; Sandul *preotesii*; Ştefan al *prescurniții*; Oancea zet *vorniciții*. Nu le-am inclus printre exemplele noastre deoarece, aici, ele au, încă, statutul de nume comune.

[3] Astfel de antroponime s-au păstrat şi în onomastica actuală: *Alexandrei, Amaliei, Anei, Aristiței, Casandrei, Dochiței, Elenei, Floarei, Ilenei, Măriuței, Nastasiei, Sofiței, Varvarei, Zamfirei*.

[4] Iată câteva nume de familie actuale: *Aane, Adochița, Adomnica, Agafița, Ailinca, Amaria, Amarica, Amarița, Asalomia, Avasilca*.

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

II. Relația de filiație poate fi consfințită şi prin folosirea unor termeni[1] auxiliari (slavi sau româneşti), prin care se exprimă gradul de rudenie. Iată exemplele pe care le-am întâlnit în materialul nostru:

a) ***Fată***: Mariia fată *Haritonii*;

b) ***Nepot***: Ghigoraş nepot *Andronesii*; Ion nepot *Catrinei*; Pavăl nepot *Românesei*;

c) ***Sin***: Vasâle sin *Anii*; Grigorii sin *Anisii*; Hurmuzachi sin *Armăşoaei*; Hilip sin *Babii*; Neculai sin *Catrinii*; Toader sin *Chilinei*; Ioniță sin *Crăciunii*; Sandul sin *Despii*; Ichim sin *Dimicioae*; Stan sin *Dochiții*; Gheorghe sin *Dumitrăceasa*; Lupu sin *Fuseriții*; Ion sin *Gherghina*; Vasile sin *Ilincăi*; Neculai sin *Irinii*; Simion sin *Lăzăroaei*; Sandul sin *Loghinesii*; Toader sin *Marăi*; Marin sin *Mălinii*; Ion sin *Neculăesii*; Ion sin *Neculii*; Ifrim sin *Nemțoaei*; Vasile sin *Petroae*; Ioniță sin *Smărăndii*; Ion sin *Simionesii*; Grigori sin *Soficăi*; Zaharia sin *Spătăriții*; Ioniță sin *Ştefanii*; Alecsandru sin *Ursulesii*; Toader sin *Văcăriții* etc.;

d) ***Zet***: Gavril zet *Anița*; Andronic zet *Brânduşii*; Ilie zet *Călinii*; Nistor zet *Chiruți*; Iftimie zet *Ghiniței*; Niță zet *Luțoai*; Ifrim zet *Părpăloaei*; Gheorghiță zet *Puicăi*; Angheluță zet *Purcăriții*; Ilie zet *Şerbănesii*; Gheorghi zet *Trifănesii*; Sandul zet *Urâtii* etc.

Ca şi în cazul anterior – acela al utilizării articolului posesiv – antroponimele feminine la care se face trimitere sunt: prenume (*Ana, Catrina, Dochița, Floarea, Haritoana, Ilinca* etc.), supranume andronime (*Dumitrăceasa, Loghineasa, Neculăeasa, Simioneasa, Şerbăneasa, Ursuleasa* etc.), nume de meserii/funcții (*Fuserița, Văcărița, Purcărița*) etc.

Se poate remarca faptul că, atât fiii, cât şi frații sau ginerii capătă identitate socială ori juridică[2], în comunitate, numai în relație cu cel care reprezintă capul familiei, în cazul nostru o femeie. Astfel că, de multe ori, doi, trei sau chiar patru indivizi, care împart o singură gospodărie, se raportează la aceeaşi persoană:

Toader al *Rodoaei*/ Ion al *Rodoaei*; Ion sin *Istinii*/ Toader sin *Istinii*/ Neculai brat *Istinii*; Andreeş sin *Rusoaei*/ Pavăl zet *Rusoaei*; Iacob zet *Mărculesii*/ Nichita sin *Mărculesii*; Sandul zet *Gheorghițoae*/ Toma sin *Gheorghițoae*/ Tudose sin *Gherghițoae*/ Ursache sin *Gheorghițoae*; Ioniță zet *Chistoloae*/ Iordache a *Chistoloae*; Petre a *Părascăi*/ Vasâle a *Părascăi*; Constantin a

[1] Această formulă analitică de denominație a fost simțită ca incomodă, prin forma sa uneori destul de stufoasă (*Tănasă, săbier ce şedi la Arsăni; Ianachi, făclier la făclieria lui Neculai Mihu; Vasâle Suflet de la Obârşiia, ce au fost lumânărar isprăvnicesc*), şi, din acest motiv, s-a renunțat, treptat, la ea.

[2] În materialul cercetat am întâlnit şi situații în care fiul nici măcar nu este menționat cu numele: *Sin a Anasii Cerbulesii, Feciorul Artenesii*; baba *Maria*, cu feciorul ei; baba *Sanda*, cu fecior holtei; baba *Ioana Şopoi*, cu holtei; *Ghenie*, babă c-un fecior; *Catrina*, c-un fecior; *Nastasia*, cu fecior holtei; *Maria*, cu fecior holtei; *Lăzăroaie*, babă cu holtei; baba *Ana*, cu fecior holtei; baba *Ignătoaie*, cu fecior holtei; baba *Lupa* cu holtei; *Mitrofăneasa*, cu fecior holtei; baba *Vicovănița*, cu holtei; *Nastasie Feteloaie*, cu holtei; *Anița*, babă cu holtei etc.

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

Păvăloaei/ Ion a *Păvăloaei*; Ignat a *Sandii*/ Ioniță a *Sandii*/ Grigore a *Sandii*/ Toader a *Sandii*; Vasile *Lelica*/ Chiriac sin lui/ Manolache zet *Lelica*; Arteni a *Oprinii*/ Enache a *Oprinii* etc.

Femeile care poartă nume duble – formate din nume individual şi nume complementar – se întâlnesc destul de rar în cuprinsul Catagrafiei:

Paraschiva Botezat, Catrina Brânzoae, Safta Bucşoae, Ileana Burbuloae (săracă), *Ioana Ciorărița* (văduvă), *Maria Ciuntoae, Ştefana Clipoae, Sultana Drochiasă, Maria Eşanca, Catrina Frențoai, Paraschiva Gâlculeasa, Maria Gheboae, Ileana Mârțoae, Măriuța Mitoae, Savina Muşătoae, Ioana Necoroae, Gafița Neguleasa* (săracă); *Nastasia Neguleasă* (văduvă), *Gafița Pănoae, Anița Paraschivoae, Ilinca Potârceasă, Tofana Roşuleasă, Ileana Stoenească, Sanda Şoldăneasa, Paraschiva Tudosoae, Paraschiva Tărâțoae, linca Zărzăroae*.

În general, în puține cazuri femeile erau principalul întreținător al familiei şi, de asemenea, în puține cazuri li se atribuiau supranume individuale; aşa că, atunci când era necesar, „elementul complementar din formula de denominație, specific antroponimiei feminine, era andronimul”[1].

În cele mai multe situații, numele unic purtat de femei este, de fapt, un andronim, provenit de la porecla[2] ori de la numele soțului:

Alecsoaia, Andonoaia, Andreeşoaia, Androneasa, Aniţoaea, Antiohioaea, Arhipoae, Armăşoaia, Băjăneasa, Blăguleasa, Cerguşoaia, Chipăroae (săracă), *Chirculeasa, Ciuntoaia, Cojuşneanca, Crăciuneasa, Damaschineasa, Dănuleasa, Dimicioae, Doborâcioae, Domnoae, Dumşuleasa, Ecoboae, Frişoae, Gavrilineasa, Gavrilişoae, Gheorghiasa, Ghermăneasa, Giurgioae, Gligoroae, Gologăneasa, Grigorăşoaia, Huluboae, Iftineasa, Ignătoaia, Ionoae, Istrătoae, Josanca, Lăzăroaia, Lunguleasa, Lupoaia, Mănoae, Măntăloaia, Mărineasa, Măriţoaia, Mârzăceasa, Meşterceasa, Mitroaia, Mursoaia, Muntenița, Năfrămițoae, Năstăsoae, Neculăeasa, Neculceoaia, Nedeleasa, Negroaia, Neguroae, Nemțoaia, Nichitoaia, Nicolăeasa, Nipițoaia, Oghiloae, Oniţoaia, Pălăroaia, Părpăloaia, Păsătoaia, Pricopoae, Rățoaia, Răuțoaia, Româneasa, Roşculeasa, Rusoaia, Samoileasa, Sănduleasa, Săvoaia, Spătărița, Şerbăneasa, Simioneasa, Stăneasa, Ştefăneasa, Tănăsoaia, Toderasca, Tofăneasa, Tomuleasa, Ursuleasa, Văcărița, Vârlănoaia, Vasilioaia, Vicovăniţa, Vlăsâiasa, Zaharoaia, Zlotoae, Zmeoaia*.

Spunem în cele mai multe dintre situații, deoarece astăzi nu putem cunoaşte, cu exactitate, condițiile şi momentul apariției unui patronim. Astfel, nume precum *Cojuşneanca, Eşanca, Josanca* permit o dublă analiză: ca derivate de la un toponim (*Cojuşneni, Iaşi, Joseni*) sau ca derivate de la un antroponim masculin cu sufixul *-eanu* (*Cojuşneanu, Ieşeanu, Joseanu*); supranumele *Nemțoaia, Rusoaia* pot lăsa şi ele loc unor interpretări: o persoană era numită astfel pentru că avea această origine sau pentru

[1] Corneliu Reguş, Aspazia Reguş, *op. cit.*, p. 146.

[2] Un număr redus dintre numele unice întâlnite fac referire directă la trăsăturile, la starea socială sau ocupația femeilor: *Baba, Crăcănata, Fuseriţa, Lunga, Neagra, Strâmba, Şchioapa, Vădana.*

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

că era soția celui poreclit după etnia respectivă. De asemenea, un nume ca *Văcărița* poate face trimitere la o femeie care avea această ocupație sau putea proveni de la ocupația soțului.

Referitor la structura internă a supranumelor andronime, se observă faptul că ele s-au format în special cu următoarele sufixe: ***-easa*** (*Blăguleasa, Chiriceasa, Iorguleasa, Mărculeasa, Samoileasa, Trifăneasa* etc.), ***-oae*** (*Arhipoae, Brânzoae, Costăchioae, Gligoroae, Neguroae, Petroae, Pricopoae, Tănăsoae, Vasâlichioae* etc.), ***-oaia*** (*Alecsoaia, Cepoaia, Ciuntoaia, Crețoaia, Gheorghițoaia, Negroaia, Păscăloaia, Vasiloaia* etc.), ***-ița*** (*Huzunița, Muntenița, Părăscănița, Spătărița, Susănița, Țuțcănița, Văcărița, Vicovănița* etc.), ***-(e)anca*** (*Cojuşneanca, Eşanca, Josanca*).

Cele mai multe dintre numele unice sunt reprezentate, însă, de prenume, unele transmise din generație în generație, inclusiv de la tată la fiică sau de la bunic la nepoată (*Avramia, Aritona, Drăgana, Iftinca, Loghina* etc.). Pe acestea le vom prezenta în continuare, ordonate în funcție de frecvența apariției lor:

Maria – 265; *Ioana* – 138; *Măriuța* – 90; *Anița* – 87; *Nastasâ/ia* – 80; *Catrina* – 76; *Ileana* – 70; *Paraschiva* – 59; *Irina* – 57; *Sanda* – 50; *Dochița* – 42; *Safta* – 41; *Ilinca* – 35; *Tudora* – 32; *Gafița* – 24; *Stanca* – 20; *Vasâlca* – 19; *Axinia* – 18; *Palaghia* – 17; *Lupa* – 16; *Tudosia* – 16; *Varvara* – 16; *Ana* – 15; *Sofronia* – 15; *Cârstina* – 14; *Dobra* – 13; *Marica* – 13; *Iftimia* – 12; *Tofana* – 12; *Tudosca* – 12; *Afte/inia* – 11; *Stana* – 11; *Ştefana* – 10; *Floarea* – 9; *Iftinca* – 9; *Rucsanda* – 9; *Rada* – 8; *Ştefania* – 8; *Antimia* – 7; *Frăsina* – 7; *Voica* – 7; *Ale(i)xandra* – 6; *Angheluşa* – 6; *Dumitra* – 6; *Magda* – 6; *Cătălina* – 5; *Dobrița* – 5; *Ursa* – 5; *Angheluța* – 5; *Andriana* – 4; *Avramia* – 4; *Bălaşa* – 4; *Călina* – 4; *Chira* – 4; *Despa* – 4; *Gherghina* – 4; *Ghinia* – 4; *Neacşa* – 4; *Smaranda* – 4; *Sănica* – 4; *Dafina* – 3; *Istina* – 3; *Măricuța* – 3; *Nazaria* – 3; *Nedelea* – 3; *Profira* – 3; *Savina* – 3; *Simina* – 3; *Vişa* – 3; *Anca* – 2; *Anghelina* – 2; *Anghelița* – 2; *Anica* – 2, *Anisia* – 2; *Anuța* – 2; *Bucura* – 2; *Calița* – 2; *Casandra* – 2; *Costanda* – 2; *Drăghina* – 2; *Eliiana* – 2; *Ghinița* – 2; *Ivana* – 2; *Luchița* – 2; *Magdalina* – 2; *Marghița* – 2; *Mărica* – 2; *Salomia* – 2; *Smăragda* – 2; *Sofia* – 2; *Sora* – 2; *Stratina* – 2; *Tasia* – 2; *Urâta* – 2; *Zamfira* – 2; *Arghira* – 1; *Anuşca* – 1; *Ardina* – 1; *Aritona* – 1; *Armenia* – 1; *Arşeniţa* – 1; *Bejana* – 1; *Bodina* – 1; *Brânduşa* – 1; *Buchişa* – 1; *Calina* – 1; *Candachia* – 1; *Caterina* – 1; *Cârna* – 1; *Chilina* – 1; *Chiruța* – 1; *Chița* – 1; *Comana* – 1; *Costandina* – 1; *Creața* – 1; *Daria* – 1; *Dina* – 1; *Dochia* – 1; *Dosoftea* – 1; *Draga* – 1; *Dragomira* – 1; *Drăgana* – 1; *Elisaveta* – 1; *Enuța* – 1; *Gaftoana* – 1; *Ghervasia* – 1; *Grăpina* – 1; *Hârja* – 1; *Iordana* – 1; *Irodia* – 1; *Leica* – 1; *Linca* – 1; *Loghina* – 1; *Manasia* – 1; *Manda* – 1; *Maranda* – 1; *Marina* – 1; *Marga* – 1; *Marta* – 1; *Mariana* – 1; *Mălina* – 1; *Meliiana* – 1; *Mihna* – 1; *Muşa* – 1; *Natalia* – 1; *Nasta* – 1; *Neaga* – 1; *Nedea* – 1; *Nicula* – 1; *Nicuța* – 1; *Nucşa* – 1; *Oghinia* – 1; *Oprina* – 1; *Parasca* – 1; *Păuna* – 1; *Păscălina* – 1; *Pelina* – 1; *Perja* – 1; *Postinița* – 1; *Prodana* – 1; *Roiba* – 1; *Rosandra* – 1; *Rucsandra* – 1; *Rughina* – 1; *Rusanda* – 1; *Sara* – 1; *Serafima* – 1; *Sofica* – 1; *Soltana* – 1; *Stoiana* – 1; *Tatiana* – 1; *Tinca* – 1; *Tiniţa* – 1; *Trohina* – 1; *Ţariţa* – 1; *Vlada* – 1; *Zănica* – 1; *Zoiţa* – 1

Din punctul de vedere al originii, numele citate anterior ar putea fi clasificate în: 1. biblice și mitologice (*Ana, Casandra, Irodia, Magdalina, Maria, Marta, Salomia,*

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

Sara etc.); 2. tradiționale românești (*Bălaşa, Brânduşa, Bucura, Floarea, Sora* etc.); 3. vechi slave (*Draga, Dobra, Neacşa, Neaga, Prodana, Stana, Vişa* etc).

În ceea ce privește forma, ele sunt prenume:

a) propriu-zise: *Alecsandra, Ana, Candachia, Casandra, Cârstina, Dafina, Dochia, Elisabeta, Gherghina, Ileana, Ioana, Maria, Natalia, Palaghia, Păuna, Rusanda, Simina, Smaranda* (derivate uneori de la nume masculine: *Aritona, Costandina, Dosoftea, Dumitra, Gaftoana, Ivana, Loghina, Mihna, Nazaria, Serafima, Sofronia, Trohina, Tudora, Vlada*) etc.

b) diminutive (formate cu sufixele *-ica, -ița, -uşa, -uşca, -uța*): *Anghelița, Angheluşa, Anica, Anița, Anuşca, Anuța, Dochița, Luchița, Marica, Măriuța, Zănica, Zoița* etc.

c) hipocoristice: *Caterina, Cătălina, Chilina, Chița, Despa, Dina, Linca, Marga, Nasta, Nastasia, Nicuța, Parasca, Safta, Sanda, Tinca, Vişa* etc.

Doar trei dintre antroponimele de mai sus şi-au menținut poziția, până astăzi, ele situându-se, ca frecvență[1], printre primele zece. Acestea sunt: *Maria, Ioana* şi *Ileana*. Altele[2] au urcat sau au coborât în preferințele oamenilor, odată cu schimbarea epocilor şi a mentalităților.

Multe nume de botez au ajuns să îndeplinească, în timp, şi funcția de nume de familie, creându-se omonimie între prenumele propriu-zise şi prenumele-patronime. Gh. Bolocan[3] arăta că „prenumele feminine care sunt şi nume de familie au o mare vechime", ceea ce a dus la impunerea lor şi ca nume de familie. Dar, statutul social periferic al femeii se reflectă şi astăzi în volumul foarte mic al patronimelor feminine, care apar în inventarul onomastic actual. S-au păstrat în special acele nume cu tradiție şi frecvență mare. Astfel că, aproape jumătate dintre antroponimele întâlnite de noi în Catagrafie nu sunt înregistrate, în momentul de față, şi ca nume de familie[4]:

Aftenia, Anghelița, Angheluşa, Ardina, Aritona, Armenia, Arşenița, Avramia, Bejana, Bodina, Buchişa, Caterina, Bucura, Chilina, Chiruța, Chița, Comana, Creața, Dosoftea, Dragomira, Drăgana, Drăghina, Eliiana, Enuța, Frăsina, Gafița, Gaftoana, Ghinia, Grăpina,

[1] Vezi clasificările făcute de către Gh. Bolocan în *Prenumele actuale – inventar şi repartiție teritorială*, SCO, nr. 4, 1999, Craiova, p. 380-389.

[2] Pentru că nu avem la dispoziție întregul inventar al prenumelor românești, nu putem spune cu exactitate ce loc ocupă fiecare dintre aceste nume în topul preferințelor şi nici dacă cele cu frecvențe foarte mici mai sunt sau nu active.

[3] *Prenumele actuale – inventar şi repartiție teritorială* SCO, nr. 4, Craiova, 1999, p. 400.

[4] Cel puțin nu în materialele pe care le-am consultat noi: Gh. Bolocan, *Dicționarul numelor de familie din România*, în SCO, nr. 2, 1996, Craiova, p. 7-45; *Dicționar de frecvență a numelor de familie din România (DFNFR),* vol. I (A-B), Craiova, Ed. Universitaria, 2003; Liliana Lazea, *Nume de persoane din Dobrogea. Dicționar invers*, Constanța, Ex Ponto, 2004; *Inventarul numelor de familie din județul Iaşi* (în manuscris); Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești (DNFR),* București, Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983; N.A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc (DOR),* București, Ed. Academiei Române, 1963.

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

Hârja, Leica, Linca, Loghina, Luchița, Manasia, Manda, Marghița, Mariana, Mărica, Măricuța, Meliiana, Mihna, Muşa, Natalia, Nazaria, Nedea, Nedelea, Nicula, Nucşa, Oghinia, Oprina, Păscălina, Pelina, Perja, Postinița, Prodana, Profira, Roiba, Rosandra, Rughina, Sara, Savina, Sănica, Serafima, Smăragda, Stoiana, Stratina, Ştefania, Tasia, Tinița, Tofana, Trohina, Tudosca, Țarița, Urâta, Ursa, Vişa, Zănica.

Dacă analizăm însă raportul dintre numele de botez din Catagrafie, care au generat numele de familie identice, vom observa că balanța, în ceea ce priveşte numărul purtătorilor, înclină către funcția primară a numelor, aceea de nume de botez. Acest lucru a fost demonstrat cu date concrete de către prof. Gh. Bolocan[1]. Prezentăm şi noi în continuare câteva dintre ele, cu mențiunea că prima coloană reprezintă numărul purtătorilor numelor de familie, iar cea de-a doua reprezintă numărul purtătorilor numelor de botez:

Ana	3.174	363.225	*Parasca*	1.517	1.893
Anca	5.237	44.145	*Paraschiva*	1.138	56.302
Costanda	839	1.228	*Păuna*	2.740	4.398
Dobra	4.693	1.768	*Rada*	4.481	19.096
Dumitra	1.984	37.952	*Safta*	3.368	6.615
Floarea	2.884	162.499	*Sanda*	3.906	17.331
Ilinca	5.651	14.538	*Simina*	1.353	3.176
Ioana	3.536	271.278	*Smaranda*	1.628	6.678
Ivana	930	1.076	*Sora*	2.586	1.229
Magda	2.052	5.086	*Stana*	4.635	19.458
Manda	2.840	2.705	*Stanca*	6.050	11.701
Maria	3.652	1.143.282	*Tinca*	3.788	12.840
Marica	5.303	1.634	*Tudora*	1.829	22.967
Marina	3.080	12.759	*Voica*	4.597	6.217
Marta	2.275	11.134	*Zamfira*	1.069	7.859
Neacşa	1.565	1.437			

Ne-am fi aşteptat, poate, ca unele dintre numele de botez (*Dobra, Neacşa, Sora, Rada, Parasca*) să se fi „specializat" ca nume de familie. Iată însă că s-au menținut active şi ca prenume, grație familiilor în care numele tradiționale sunt încă păstrate.

Prin derivare (progresivă sau regresivă), de la nume feminine au luat naştere noi patronime. În Catagrafia Moldovei am întâlnit câteva dintre acestea[2]: Gheorghe *Catrinoi*, Ştefan *Ilenic*, Radul zet *Măgdoi*, Ion *Păscălinoi*, Panaiti *Siminoi*.

[1] *Prenumele actuale – inventar şi repartiție teritorială*, în *loc. cit.*, p. 401-403.

[2] În onomastica actuală sunt multe astfel de antroponime: *Anuțoiu, Brânduşoiu, Casandroi(u), Cristinoiu, Dochițoiu, Ecaterinescu, Felician, Frusinescu, Ilenescu, Ilincaru, Irinoiu, Natalian, Rafiroiu, Ruxandaru, Săftoiu, Siminoiu, Simonian, Smărăndoiu, Sofian, Tatianu, Varvaroi,*

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)

Acesta este, în general, tabloul pe care ni-l oferă Catagrafia Moldovei de la 1772-1773 şi 1774 asupra subiectului pe care l-am avut în discuție în articolul de față: prezența femeilor în acte oficiale din trecut şi formula lor de denominație. Datele prezentate aici ne pot furniza informații importante în ceea ce priveşte reconstituirea anumitor etape din istoria limbii, dar şi din istoria societății umane; ele reflectă, în cazul nostru – prin frecvență şi structură – imaginea locului şi rolului pe care l-au ocupat femeile în cadrul familiei ori al colectivității în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Bibliografie

Bolocan, Gh., *Prenumele actuale – inventar şi repartiție teritorială*, SCO, nr. 4, 1999, Craiova, p. 369-412

Bolocan, Gh., *Dicționarul numelor de familie din România*, în SCO, nr. 2, 1996, Craiova, p. 7-44

Burci, Iustina, *Antroponimie în diacronie. Privire specială asupra Iaşului*, Craiova, Ed. MJM, 2001

Constantinescu, N.A., *Dicționar onomastic românesc (DOR),* Bucureşti, Ed. Academiei Române, 1963

Coteanu, I., *Morfologia numelui în protoromână (româna comună),* Bucureşti, 1969

Iordan, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie româneşti,* Bucureşti, Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983

Lazea, Liliana, *Nume de persoane din Dobrogea. Dicționar invers*, Constanța, Ed. Ex Ponto, 2004

Paşca, Şt., *Nume de persoane şi nume de animale în Țara Oltului,* Bucureşti, 1936

Reguş, Corneliu, Reguş, Aspazia, *Antroponimia feminină din documentele interne. Sec. XIV-XVI*, în SCO, nr. 1/1995, Craiova, Ed. Universitaria, p. 143-224.

Teiuş, Sabina, *Referitor la sfera şi locul onomasticii în lingvistică, Studii şi materiale de onomastică*, Cluj, Ed. Academiei Române, 1969

Varvariuc, Zoițoiu etc.; *Adin, Ancuț, Angelin, Anuț, Brânduş, Catincuț, Corin, Cristin, Dacian, Despin, Dochiț, Dorian, Ecaterin, Floric, Giorgian, Lucic, Luiz, Magdalen, Margaret, Mărior, Mirel, Suzan* etc.

BDD-A24130 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:28 UTC)